

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Олександр Дудоров,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри кримінального права
та правосуддя
Запорізького національного університету*

УДК 343.537

Про вдосконалення кримінально- правової заборони, присвяченої фіктивному підприємництву

Вважається, що суспільна небезпека такого злочину, як фіктивне підприємництво (ст. 205 Кримінального кодексу України, далі – КК), полягає в заподіянні майнової шкоди юридичним і фізичним особам, державі, розширенні масштабів недобросовісної конкуренції, сприянні незаконній конвертації безготівкових коштів у готівку та легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, створенні передумов для ухилення від сплати податкових і соціальних внесків, для досягнення інших протиправних цілей. «...фіктивне підприємництво як ключова складова тіньової економіки спотворює економічний уклад суспільства ... Зокрема, зменшуються надходження до бюджетів усіх рівнів, занадто ризикованим залишається іноземне інвестування у вітчизняну економіку» [1, с. 1]. Так, в Україні продовжують бути поширеними схеми безпідставного отримання з бюджету відшкодування ПДВ з використанням фіктив-

них підприємств, які «спрацьовують» як під час здійснення внутрішніх операцій з продажу товарів, робіт, послуг, так і у випадку проведення суб'єктом господарювання зовнішньоекономічної діяльності. Не дивлячись на те, що розглядуваний злочин, як правило, позбавлений самостійного характеру, а окремі дослідники відмовляють кримінально-правовій забороні, присвяченій фіктивному підприємництву, у праві на самостійне існування, час для виключення її з КК поки що не настав. Виходжу при цьому із превентивної ролі кримінального закону, який має забезпечувати стабільність господарського обороту і попереджати появу в економічній сфері суб'єктів, з якими держава, законослухняні юридичні особи і громадяни побоюються вступати у правовідносини. Як слушно зазначається в літературі, створення та існування псевдокомерційних організацій саме по собі коливає засади бізнесу, а тому має

каратись як самостійний злочин; діяння ж, які вчиняються «під дахом» таких організацій, повинні отримувати самостійну кримінально-правову оцінку залежно від ураженого об'єкта [2, с. 383].

З метою вдосконалення відповідного законодавства законопроектом «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей кримінального провадження в податкових відносинах та питань адміністрування податків і зборів» (реєстр. № 3448 від 10 листопада 2015 р., внесений народними депутатами України А. В. Журжієм, Н. П. Южаниною та ін.; далі – законопроект) запропоновано ст. 205 КК «Фіктивне підприємництво» викласти в новій редакції, а також доповнити КК ст. 205-2 «Фіктивна господарська діяльність». Спираючись на здобутки кримінально-правової доктрини (праці П. П. Андрушка, П. С. Берзіна, Н. О. Гурорової, В. В. Бондарчука, М. І. Хавронюка та ін.), розглянемо, наскільки вдалими і продуманими є новели, ініційовані розробниками законопроекту.

Передусім відзначу, що заслуговують на підтримку: 1) пропоноване використання в тексті ст. 205 КК словосполучення «суб'єкт господарювання» (замість звороту «суб'єкт підприємницької діяльності»); 2) поширення сфери застосування ст. 205 КК на дії з відповідною метою, вчинювані не лише щодо тих суб'єктів господарювання, які здійснюють некомерційне господарювання, а і тих суб'єктів господарювання, які не мають статусу юридичної особи; 3) відмова від альтернативної вказівки в ст. 205 КК на здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона (такі види діяльності охоплюються іншим поняттям – «незаконна діяльність»); 4) невизнання заподіяння великої матеріальної шкоди певним особам кваліфікуючою ознакою фіктивного підприємництва.

Фактично суспільно небезпечні наслідки у вигляді матеріальної шкоди державі, банку, кредитній устано-

ві, іншим юридичним особам або громадянам спричиняються не стільки створенням або придбанням суб'єкта підприємництва, скільки незаконними діями, заради приховування (утаювання) або здійснення яких і була створена (придбана) юридична особа. Звичайно, не виключаються випадки, коли саме створення або придбання суб'єкта підприємництва здатне заподіяти матеріальну шкоду, проте такі випадки не можуть вважатись типовими з погляду кримінально-правової протидії фіктивному підприємництву.

Водночас ознайомлення із положеннями законопроекту щодо ст. 205 і ст. 205-2 КК дозволяє висловити такі зауваження.

По-перше, назву ст. 205 КК (як у чинній її редакції, так і в редакції законопроекту) не можна визнати вдалою. Зазначене стосується і використання в диспозиції ч. 1 цієї статті звороту «фіктивне підприємництво, тобто...». Річ у тім, що ключовою характеристикою фіктивного підприємництва є наразі підпорядкованість офіційно відображеної в установчих документах і, можливо, фактично здійснюваної підприємницької діяльності певним незаконним цілям. Особи, які вчиняють розглядуваний злочин, можуть: 1) повністю відмовлятися від здійснення тієї офіційної діяльності, що фіксується в установчих документах юридичної особи (наприклад, замість надання масажних послуг особи фактично утримують місце розпусу); 2) вести її в мінімальному обсязі, що дозволяє вважати комерційну структуру такою, що насправді функціонує, тобто імітувати підприємницьку діяльність; 3) вести більш-менш повноцінну підприємницьку діяльність для того, щоб приховувати паралельно здійснювану незаконну діяльність (наприклад, контрабанда наркотиків здійснюється під прикриттям створеного з цією метою підприємства, яке офіційно займається зовнішньою торгівлею). Як слушно зауважує П. П. Андрушко, метою створення або прид-

банья суб'єкта підприємництва може бути здійснення ним також і законної діяльності, яка в майбутньому може фактично здійснюватись, але наявність такої мети на кваліфікацію дій винного за ст. 205 КК не впливає [3, с. 397]. Натомість не ґрунтується на чинній редакції ст. 205 КК твердження про те, що фіктивне підприємство передбачає відсутність наміру використовувати створений (придбаний) суб'єкт підприємництва за його економіко-господарським призначенням [4, с. 414].

Оскільки особи, які з метою прикриття незаконної діяльності створюють та (або) придбавають суб'єкт господарювання, можуть з використанням останнього здійснювати реальну фінансово-господарську діяльність (зокрема, приховану від оподаткування), а термін «фікція» (від лат. *fictio* – вигадка) тлумачиться як щось неіснуюче, вигадане, те, що видається з певною метою за дійсне, назву ст. 205 КК слід уточнити. Якщо цього не зробити, то і надалі спостерігатиметься неузгодженість між назвою ст. 205 КК і суттю описаного в ній злочинного діяння. Необхідність уточнення назви «Фіктивне підприємство» зумовлена і тим, що в законопроекті слушно пропонується запровадити (у межах ст. 205 КК) відповідальність за створення і придбання також некомерційних (непідприємницьких) юридичних осіб.

На мій погляд, поліпшена ст. 205 КК могла б носити таку назву – «Псевдо-господарська діяльність» (варіант – «Псевдо-господарювання»). Термін «псевдо-» у складних словах означає «несправжній», «неправильний» і, як видається, більш точно відобразить суть злочину, передбаченого вдосконаленою редакцією ст. 205 КК. У ній йдеться (йти-меться і далі – у разі ухвалення законопроекту) про вчинення у сфері господарювання легальних (правомірних) із зовнішнього боку дій, які, однак, із самого початку підпорядковані незаконній меті.

По-друге, чинна редакція ст. 205 КК не охоплює фіктивне підприємство, яке може прикриватись організаційно-правовою формою приватного підприємництва, коли суб'єктом підприємницької діяльності виступає фізична особа, яка діє без створення юридичної особи. Такий стан речей, з огляду на значні повноваження фізичних осіб – підприємців, які є повноцінними платниками податків і суб'єктами господарювання, а тому можуть використовуватись у злочинних цілях, – серйозна вада чинного кримінального закону. Цю проблему розробники законопроекту, вочевидь, усвідомлюють, оскільки пропонують відмовитись від використання в ч. 1 ст. 205 КК слів «юридичних осіб».

У зауваженнях Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності на законопроект зазначається, що заміна в ч. 1 ст. 205 КК формулювання «суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб)» словами «суб'єкта господарювання» дозволить охопити, зокрема, фізичних осіб – підприємців. Видається, однак, що це не так. Із положень регулятивного законодавства (зокрема, Закону України від 26 листопада 2015 р. «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань») випливає, що юридичні особи створюються в той час, як фізичні особи набувають статусу підприємця. Таким чином, використаний у законопроекті зворот «створення ... суб'єкта господарювання» не дозволить охопити випадки набуття фізичною особою статусу підприємця з відповідною метою. Слід брати до уваги і те, що позначення альтернативної форми об'єктивної сторони фіктивного підприємництва як реєстрації фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності також не буде вдалим, адже відповідну реєстрацію здійснює не сама фізична особа, яка має намір стати підприємцем, а уповноважений державний орган.

По-третє, автори законопроекту не вважають за необхідне відмовитись від звороту «придбання суб'єкта підприємницької діяльності», використаного в чинній редакції ст. 205 КК. Проте він є некоректним з погляду господарського права. Дослідники вказують на те, що фактично в цьому випадку йдеться про набуття особою статусу, який дозволяє диктувати волю суб'єкту підприємства, про таке придбання майна, яке призводить до встановлення контролю над цим суб'єктом [5, с. 68]. Наведене висловлювання є співзвучним усталеному в кримінальному праві розумінню поняття «придбання суб'єкта підприємницької діяльності», яким зазвичай визнається набуття права власності на майно юридичної особи як у цілому, так і в тій частині, яка дозволяє фактично керувати діяльністю підприємства, впливати на прийняття рішень його керівних органів. Отже, в удосконаленій ст. 205 КК доречніше зазначити не про придбання суб'єкта господарювання, а про встановлення контролю над ним.

По-четверте, термін «незаконна діяльність», використаний як у чинній редакції ст. 205 КК, так і в законопроекті, охоплює діяльність, яка поєднується з порушенням норм не лише кримінального, а і фінансового, цивільного, трудового та іншого законодавства. Створення або придбання суб'єкта підприємства (у законопроекті – суб'єкта господарювання) з метою прикриття незаконної діяльності є нічим іншим, як умисним створенням умов для її проведення, тобто за своїм загальним кримінально-правовим змістом дії, описані в ст. 205 КК, є готуванням до правопорушення. Постає питання, у чому полягає соціальна обумовленість збереження кримінальної відповідальності за готування до діянь, які злочинно не визнаються? Показовим у зв'язку з цим є те, що в літературі висувуються пропозиції: формулювання «прикриття незаконної діяльності або здійснення видів дія-

льності, щодо яких є заборона» замінити зворотом «вчинення злочину» [6, с. 216]; створення та придбання юридичної особи – суб'єкта підприємства з метою прикриття правопорушень, які не є злочинами, розцінювати як малозначне діяння [7, с. 91]. Якщо йдеться про фіктивне підприємство, яке на сьогодні нерідко є посяганням на систему оподаткування, то перевага вказівки в ст. 205 КК не мету вчинення злочину вбачається в тому, що в такий спосіб вдасться на законодавчому рівні усунути сумніви, пов'язані із віднесенням до незаконної діяльності з точки зору кваліфікації за ст. 205 КК тієї загалом правомірної фінансово-господарської діяльності, яка, однак, супроводжується порушенням вимог податкового законодавства.

Тут доречно нагадати, що до набрання чинності Цивільним кодексом України 2003 р. (далі – ЦК), який відмовився від спеціальної і закріпив універсальну правоздатність юридичної особи, були підстави стверджувати, що вжите в диспозиції ч. 1 ст. 205 КК поняття незаконної діяльності охоплює і види діяльності, не передбачені установчими документами конкретної юридичної особи. Тому дії осіб, які створювали (придбавали) юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, маючи на меті з самого початку провадити так звану нестатутну діяльність, формально утворювали склад злочину «фіктивне підприємство». Виходить, що ст. 205 КК поширювала свою дію на ту сферу, яка традиційно регулюється цивільним законодавством і жодним чином не стосується кримінально караних діянь, що, так би мовити, в історичному аспекті доводить недоречність використання формулювання «незаконна діяльність» у вдосконаленій ст. 205 КК.

Зі сказаного випливає думка про доцільність уточнення змісту суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 205 КК, шляхом заміни кримінологічно необґрунтованого звороту «прикриття незаконної дія-

льності» словосполученням «для вчинення іншого злочину або його приховування». Разом з тим ситуація позбавлена однозначності. Зокрема, незаконна діяльність, прикрити або здійснювати яку прагнуть особи, винувати у фіктивному підприємстві, нерідко полягає в конвертації безготівкових коштів у готівку. І спрямованість законопроекту, судячи з пояснювальної записки до нього, полягає, серед іншого, в прагненні поліпшити законодавчу базу для боротьби з конвертаційними центрами. До речі, В. В. Лисенко характеризує поділ відповідних юридичних осіб на фіктивні фірми і конвертаційні центри як умовний і необґрунтований, оскільки використання і перших, і других має на меті одне – перенесення податкових зобов'язань на фіктивні підприємницькі структури і переведення безготівкових коштів у готівку [8, с. 26].

Постає питання, чи завжди конвертаційні операції є злочинними з погляду чинного КК. Вважаю, що ні. До законодавчих змін 2011 р. фактичне здійснення без державної реєстрації або ліцензії банківських операцій (наприклад, конвертаційних) залежно від того, хто вчиняє такі дії, і за наявності ознак відповідних складів злочинів могло кваліфікуватись за ч. 2 ст. 202 КК як порушення порядку зайняття банківською діяльністю або за ст. 203 КК як зайняття забороненими видами господарської діяльності. Зараз це, за загальним правилом, адміністративні проступки. Водночас незаконне переведення безготівкових коштів у готівку (конвертація) або незаконне переведення готівкових коштів у безготівкові (реконвертація) за наявності підстав може кваліфікуватись, наприклад, за ст. 209 або ст. 212 КК (у тому числі з посиланням на ч. 5 ст. 27 КК). З іншого боку, у випадку ухвалення законопроекту конвертаційні операції зможуть (треба так розуміти) кваліфікуватись за ст. 205-2 КК як фіктивна господарська діяльність, тобто визнаватимуться злочином.

По-п'яте, використаний у проекті ст. 205-2 КК зворот «фіктивна господарська діяльність, тобто документальне оформлення господарських операцій, які фактично не здійснювалися суб'єктом господарювання...» є невдалим. Адже фіктивна діяльність (тобто певні господарські операції) та її документальне оформлення з точки зору логіки не можуть вважатись поняттями-синонімами. У зауваженнях на законопроект, підготовлених Комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка і ТОВ «Текслінк», при оцінці проекту ст. 205-2 КК увага акцентується на непотрібності такої кримінально-правової заборони з урахуванням того, що передбачене нею діяння (документальне оформлення певних господарських операцій) залежно від суб'єкта може кваліфікуватись за ст. 358 або ст. 366 чинного КК; як наслідок, включення в КК ст. 205-2 в редакції законопроекту викличе непотрібну на практиці конкуренцію кримінально-правових норм.

Погоджуючись з цим зауваженням, суть якого полягає в констатації надмірності пропонованої законодавчої новели, хотів би водночас наголосити на тому, що при її оцінці потребує з'ясування інше, більш складне питання: чи потрібна в сучасних умовах криміналізація фіктивної господарської діяльності як такої (а не її документального оформлення, що, дійсно, може утворювати склад того чи іншого підроблення документів)?

На сьогодні вчинення правочинів із наміром фактично їх не виконувати (не передавати товари, виконувати роботи, надавати послуги), що може мати місце в діяльності справжніх, а не фіктивних суб'єктів господарювання ознак складу злочину, передбаченого ст. 205 КК, не містить і може кваліфікуватись, зокрема, за ст. ст. 190, 192, 209, 212 КК. Нагадаю, що під час ухвалення КК 2001 р. законодавець не сприйняв ідею виок-

ремлення як самостійної форми фіктивного підприємництва, альтернативної створенню і придбанню підприємницьких юридичних осіб, укладання службовими особами або власниками діючих суб'єктів підприємництва господарських чи фінансових угод без наміру їх виконання (ст. 210 проекту КК України, прийнятого в другому читанні). При цьому багатьма фахівцями висловлювалася і продовжує висловлюватись думка про необхідність криміналізації так званого псевдо-підприємництва, тобто укладання і використання фіктивних угод як засобу вуалювання псевдорозрахункових операцій, а також прийняття суб'єктом підприємництва інших зобов'язань без наміру їх виконувати [1, с. 4; 9, с. 151–155]. Складається враження, що прибічниками подібного варіанту вдосконалення КК виступають і розробники законопроекту, адже в ст. 205-2, запропонованій для включення до КК, говориться про фактично нездійснювані господарські операції. Інша річ, що в тексті законопроекту згадана ідея знайшла не зовсім чітке відображення.

Позначена проблема набуває особливої гостроти, коли йдеться про таке явище, як конвертація. Причини, які спонукають службових осіб підприємств «реального сектору економіки» займатись конвертацією безготівкових коштів у готівку, загальновідомі (високий рівень оподаткування фонду зарплати, який зумовлює економічну доцільність позакасових форм оплати праці; прагнення ухилитись від сплати ПДВ і податку на прибуток підприємств; необхідність сплачувати готівкою за послуги кримінального або номенклатурного «даху»; бажання мати готівкові кошти для здійснення повсякденної фінансово-господарської діяльності тощо). Економічна ситуація в сучасній Україні, на жаль, дає підстави вести мову про доречність криміналізації так званого псевдопідприємництва. Зрозуміло і те, що цей крок жодним чином не вплине

на мотивацію зазначених дій, не спроможний ні усунути, ні навіть мінімізувати ті чинники, які породжують вчинення фіктивних правочинів у бізнесовій сфері. Досить поширеною серед фахівців є думка про те, що ринок конвертаційних послуг є однією з форм функціонування ринкової економіки за умов недосконалої системи оподаткування та корупції, яка її прикриває.

Закріплення в ст. 205 КК вказівки (як на альтернативну форму об'єктивної сторони псевдо-господарювання) на вчинення фіктивного правочину без звернення при цьому до будь-якої криміноутворюючої ознаки означало б необгрунтоване втручання кримінального закону в сферу цивільно-правового регулювання, адже кримінальна відповідальність була б запроваджена за вчинення будь-якого фіктивного правочину власником або службовою особою легально діючого суб'єкта господарювання. Тому мені складно погодитися з пропозицією В. В. Бондарчука викласти диспозицію ч. 1 ст. 205 КК у такій редакції: «Фіктивне підприємництво, тобто вчинення в процесі здійснення підприємницької діяльності чи діяльності, яка містить ознаки підприємницької, правочину без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином...» [1, с. 16]. Фіктивний правочин, який укладається без наміру створити юридичні наслідки, про людське око і який може бути визнаний недійсним за рішенням суду, створює лише подобу правових зв'язків для прикриття діяльності, спрямованої на досягнення конкретної протиправної мети.

На мою думку, вдосконалена ст. 205 КК може і повинна містити окрему заборону на вчинення фіктивного або удаваного правочину, але лише за наявності в КК застереження про те, що це робиться відповідним суб'єктом, зокрема, для вчинення або приховування злочину. Наприклад, введення держави в особі її контролюючих органів в оману як

серцевина злочинного ухилення від сплати податкових внесків може полягати в перенесенні до податкової звітності неправдивих відомостей, які випливають із фіктивного або удаваного правочину. Показово, що Д. Г. Макаров, який послідовно виступає за виокремлення в кримінальному законі норми, присвяченої псевдоопераціям, суспільну небезпеку вбачає в проведенні тих фіктивних або реальних фінансово-господарських операцій, які самостійно кваліфікуються як злочини [10, с. 116], а Е. П. Соловійов, пропонуючи охопити диспозицією ч. 1 ст. 205 КК України «Фіктивні дії в підприємстві», зокрема, укладення угод без наміру реально їх виконувати, наголошує на меті таких дій – це вчинення злочину або його приховування [11, с. 15].

Стосовно позначення в тексті ст. 205 КК певних правочинів, то я не поділяю думку про те, що фіктивність та удаваність правочину може встановлюватись лише рішенням суду в цивільній справі. Із законодавчих визначень вказаних правочинів (ст. 234, ст. 235 ЦК) чітко випливає, що рішення суду вимагається лише для визнання того чи іншого правочину недійсним. Змістовні ж ознаки фіктивного та удаваного правочину визначені в ЦК і можуть бути успішно встановлені в межах кримінального провадження. Так що жодної колізії між кримінально-правовими та цивільно-правовими нормами у випадку сприйняття законодавцем пропонуваного підходу не виникне. Натомість така колізія могла б виникнути за умови вказівки в ст. 205 КК на вчинення недійсного правочину.

З огляду на викладене вище, потребує обговорення пропозиція вста-

новити в межах ст. 205 КК з уточненою назвою (її варіант пропонувався вище) замість включення до КК нової заборони (ст. 205-2) відповідальність не лише за створення суб'єкта господарської діяльності або встановлення контролю над ним чи набуття фізичною особою статусу підприємця для вчинення іншого злочину або його приховування, а і за вчинення службовою особою суб'єкта господарювання або фізичною особою – підприємцем фіктивного правочину (варіант – фіктивного або удаваного правочину), якщо це здійснено для вчинення іншого злочину або його приховування чи якщо розмір заподіяної матеріальної шкоди державі та (або) територіальній громаді, юридичній та (або) фізичній особі є значним.

Наразі я, на відміну від розробників законопроекту, не готовий написати, який розмір шкоди слід вважати в цьому разі значним. Для вироблення обґрунтованих вартісних критеріїв злочинності діянь у сфері господарської діяльності необхідним є проведення досліджень – кримінологічних (у тому числі за участю економістів і соціологів), емпіричних (подібних до того, яке свого часу здійснив В.Л. Чубарєв, з'ясовуючи розміри заподіяної матеріальної шкоди як фактору тяжкості злочинного діяння [12]), матеріалів правозастосовної практики. У будь-якому разі очевидно, що параметри господарських операцій і матеріальної шкоди, вказані в примітці ст. 205-2, пропонуваної законопроектом для включення до КК, взяті «зі стелі» (принаймні в пояснювальній записці до законопроекту жодних пояснень з цього приводу немає).

Список використаних джерел

1. *Бондарчук В. В.* Кримінальна відповідальність за фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Уголовное право

- и криминология; уголовно-исполнительное право» / В. В. Бондарчук. – К., 2013. – 19 с.
2. *Бойцов А. И.* Преступления против собственности / А. И. Бойцов. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 775 с.
  3. *Науково-практичний* коментар до Кримінального кодексу України. – 4-е вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С. С. Яценко. – К. : А.С.К., 2005. – 848 с.
  4. *Шахрайство* на фінансовому ринку. Практичний посібник з протидії / за ред. В. Фещенка. – К. : Українське агентство фінансового розвитку, 2011. – 424 с.
  5. *Загнітко О. П.* Попередження створення фіктивних суб'єктів підприємництва / О. П. Загнітко, В. І. Марков // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2004. – № 3 (ч. 1). – С. 66–70.
  6. *Хавронюк М. І.* Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К. : Істина, 2004. – 504 с.
  7. *Киричко В. М.* Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Я. Тація / В. М. Киричко, О. І. Перепелиця. – Х. : Право, 2010. – 784 с.
  8. *Лысенко В. В.* Фиктивные фирмы (криминалистический анализ) / В. В. Лысенко. – К. : Парламент. вид-во, 2002. – 112 с.
  9. *Дудоров О. О.* Вибрані праці з кримінального права / передне слово д-ра юрид. наук, проф. В. О. Навроцького / О. О. Дудоров. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 952 с.
  10. *Макаров Д. Г.* Теневая экономика и уголовный закон / Д. Г. Макаров. – М. : Юрлитинформ, 2003. – 216 с.
  11. *Соловйов Е. П.* Теоретичні та практичні питання кримінальної відповідальності за фіктивні дії в підприємстві : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Е. П. Соловйов. – Х., 2005. – 19 с.
  12. *Чубарев В. Л.* Тяжесть преступного деяния : монография / В. Л. Чубарев. – К. : Вища шк., 1992. – 171 с.

Дудоров О. О. Про вдосконалення кримінально-правової заборони, присвяченої фіктивному підприємству

Аналізуються положення законопроекту «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей кримінального провадження в податкових відносинах та питань адміністрування податків і зборів» у частині вдосконалення статті 205 Кримінального кодексу України «Фіктивне підприємство». Запропоновано авторське бачення можливих шляхів поліпшення цієї кримінально-правової заборони.

Ключові слова: фіктивне підприємство, злочин, незаконна діяльність, суб'єкт господарювання, фіктивний та удаваний правочин.

Дудоров А. А. О совершенствовании уголовно-правового запрета, посвященного фиктивному предпринимательству

Анализируются положения законопроекта «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины относительно особенностей уголовного производства в налоговых отношениях и вопросов администрирования налогов и сборов» в части совершенствования статьи 205 Уголовного кодекса Украины «Фиктивное предпринимательство». Предложено авторское видение возможных путей улучшения данного уголовно-правового запрета.

Ключевые слова: фиктивное предпринимательство, преступление, незаконная деятельность, субъект хозяйствования, фиктивная и мнимая сделка.

Dudorov O. On the Criminal Law Provision Related to Fictitious Business

Provisions of the bill “On Amendments to the Tax Code of Ukraine related to the characteristics of the criminal proceedings in tax relations and issues of administration of taxes and duties” in the part of the improvement of Article 205 of the Criminal Code of Ukraine “Fictitious Business” are analyzed. The author’s wording of the disposition of part 1 of Article 205 of the Criminal Code of Ukraine is proposed.

Key words: fictitious business, crime, illegal activity, subject of business, fictitious and feigned transaction.